

På tæppejagt i Kaukasus

TEKST & FOTO: JAN ANDERSEN

FOTOS FRA KAUKASUS: THOMAS BIRATH

Da sovjetunionen kollapsede i 1989 begyndte gamle og antikke kaukasiske tæpper, som er så eftertragtede blandt samlere og tæppeentusiaster, at strømme ud til Vesten især gennem Tyrkiet. Men nu er regionen stort set tømt for de gode tæpper.

”Der kan stadig findes interessante tæpper i folks private hjem, hvor de har beholdt dem som en slags økonomisk forsikring. Men det kræver gode forbindelser at få adgang til dem og ejerne tror ofte, at de er rigtigt mange penge værd og kræver skyhøje priser. I dag er det nemmere at finde kaukasiske tæpper i Europa, for eksempel på auktioner, end det er på tæppemarkedet i Erivan”.

Thomas Birath foran Ararat-bjerget på grænsen mellem Tyrkiet og Armenien. Efter Sovjets fald strømmede det ud med kaukasiske tæpper fra Armenien til Vesten via det østlige Tyrkiet. Men i dag er kilderne næsten tørret ud.

Dét fortalte svenskeren Thomas Birath, da han holdt sit foredrag ”På tæppejagt i Kaukasus” for medlemmerne af Selskabet for Orientalisk Tæppekunst. Thomas Birath arbejdede fra 1997 til 2001 for FN´s flygtningehøjkommission, UNHCR, i Armenien, hvor han havde base i hovedstaden Erivan.

Det er svært at finde gode og antikke kaukasiske tæpper på markederne i Erivan. Det kræver tid og tålmodighed. Men dette fine Chondoresk fra Karabagh var blandt de gode køb som Thomas Birath gjorde, mens han boede i området.

Hans interesse for orientalske tæpper startede i 1980'erne, hvor han boede i fire år i Ankara, Tyrkiet. Her blev lørdags-rutinen, at han gik rundt til tæppehandlerne og drak te og kiggede på tæpper. Da han kom til Armenien skød interessen i fart igen og weekenderne blev brugt på Erivans markeder, hvor der foruden tæpper fandtes broderier, sølv, kunst og læderarbejder.

"Tæpper sælges på markedet. I Erivan findes ellers kun tre-fire seriøse tæppehandlere. Det er stort set kun udlændinge i området, som er interesserede i tæpper. Den lokale befolkning deler ikke interessen. De har ingen fornemmelse for, at der er tale om en kulturarv, som de skal føre videre. Men det er altid sjovt at gå rundt på markedet og håbe på, at man gør et fund," fortalte Thomas Birath.

Han sagde, at det er meget svært at finde ældre og antikke kaukasiske tæpper i området. Der er en del nyproduktion fra både Iran og Kina til salg, men det er oftest ting af ringe kvalitet.

Tæpper sælges på markedet i Erivan. Men det kræver personlige kontakter blandt de handlende, hvis man skal være heldig at finde nogle af de eftertragtede antikke kaukasere. Ofte har folk beholdt disse tæpper i hjemmet som en økonomisk forsikring eller opsparing og de forlanger høje priser for tæpperne.

"Frem til cirka år 1850 blev tæpper produceret i regionen til folkets eget brug. Men i sammenhæng med at russernes indflydelse blev stærkere, begyndte man at se på tæppeproduktionen med kommercielle øjne. Der var tale om hjemmeproduktion, som man forsøgte at stimulere og i slutningen af 1800-tallet skete der en eksplosion i produktionen og en stor mængde tæpper blev eksporteret. Det skete frem til 1. verdenskrig i 1914 og i årene 1914 til 1920 var det kun en lille produktion af tæpper. Efter den russiske revolution i 1917 begyndte Sovjet at sætte fart i produktionen, også den traditionelle hjemmeproduktion."

"Men tæpperne blev mere og mere statiske og man forlod hjemmeproduktionen og begyndte at producere på fabrikker.

Mønstrene blev stive og fra slutningen af 1920'erne gik man over til at bruge bomuld i trenden. Tæppetraditionen gik simpelthen under. Der var dog fortsat en lille produktion efter traditionelle metoder i hjemmene, så der kan findes enkelte gode tæpper også fra 1930-40'erne," fortalte Thomas Birath.

Der er i dag en meget lille turisme i Armenien, selvom landet faktisk er trygt at rejse i. Som turist skal man heller ikke gøre sig håb om at gøre gode "kup" på tæppemarkedet. Det kræver, at man opholder sig i lang tid i området og skaber sig kontakter blandt de handlende, før man måske får tilbudt nogle af de eftertragtede antikke kaukasere.

Og så skal man ikke regne med, at de er specielt billige. Folk er bevidste om, at kaukasiske tæpper er dyre i Vesten og internettets udbredelse gør, at informationerne hurtigt udveksles mellem købere og sælgere. Der bor f.eks. to millioner armenere i USA og disse landsmænd er blandt tæppehandlernes internationale kunder.

Trods det ekstremt kølige forhold mellem Armenien og Tyrkiet efter tyrkernes folkemord på armenerne i 1915, hvor op mod halvanden mio. armenere blev dræbt, går der fly mellem Istanbul og Erivan. Ind i mellem kommer der tyrkiske tæppeopkøbere til området for at finde gamle og antikke tæpper.

"Vi har endnu ikke set en udvikling i Armenien, hvor man køber sine gamle tæpper tilbage ligesom man ser det i Kina og Rusland, hvor de nyrige køber landets antikviteter tilbage. Hvis det kommer til at ske, er det tegn på en stigende velstand i Armenien," fortalte Thomas Birath.

Han indledte sit foredrag i tæppeklubben med en kort gennemgang af Armeniens dramatiske historie, hvor landet gang på gang er blevet erobret. "Armenien er et æble som alle har villet bide i," sagde Thomas Birath. Armenien var den første nation som blev kristnet i år 301 efter kristus, mens de omboende lande alle er befolket af muslimer. De mange krige i regionen medførte store flygtningestrømme, bl.a. da 300.000 armenere flygtede fra Aserbajan og derfor var Thomas Birath fire år i regionen som chef for FN's flygtningeprogram.

Sin fritid brugte han bl.a. på tæppejagten og ét af sine fund, en fin antik Chondoresk fra Karabagh, havde han med til foredraget i København. Tæppeklubbens medlemmer havde også medbragt mange fine gamle og antikke kaukasiske tæpper som blev beundret i pausen og efter Thomas Biraths foredrag.

Foreningens medlemmer havde medbragt mange kaukasiske tæpper som fyldte gulvet på foredragssalen på Havarthigården i Holte.

Han sluttede tæppeaftenen med en gennemgang af en anbefalelsesværdig artikel i HALI nummer 152, sommeren 2007, side 62-71 om udvalgte kaukasiske tæpper fra en af verdens bedste samlinger, Rosalie og Mitchell Rudnicks samling af gamle landsbytæpper fra Kaukasus. De præsenterer noget af det ypperste af den kaukasiske tæppekunst, hvor både poesi og kunstnerisk dybde går op i en højere enhed i de sjældne, gamle tæpper.